

Sygn. akt I C 152/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 stycznia 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Eliza Nowicka - Skowrońska

Protokolant: Mariola Lipska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 stycznia 2022 roku

sprawy z powództwa D. R. i A. R.

przeciwko Bankowi (...) S.A. z siedzibą w G.

o zapłatę

I. zasądza od Banku (...) S.A. z siedzibą w G. na rzecz D. R. i A. R. łącznie kwotę 40.325,66 zł (czterdzieści tysięcy trzysta dwadzieścia pięć złotych i sześćdziesiąt sześć groszy) i 15.660,44 CHF (piętnaście tysięcy sześćset sześćdziesiąt franków szwajcarskich i czterdzieści cztery centymy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 3 lutego 2020 roku do dnia zapłaty;

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

III. zasądza od Banku (...) S.A. z siedzibą w G. na rzecz D. R. i A. R. łącznie kwotę 6.434 (sześć tysięcy czterysta trzydzieści cztery) złote tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Eliza Nowicka – Skowrońska

Sygn. akt I C 152/20

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 31 stycznia 2020 r. (data stempla na kopercie k. 44) powodowie D. R. i A. R. wnieśli o zasądzenie od pozwanego Banku (...) SA z siedzibą w G. łącznie kwoty 46.477,27 zł oraz kwoty 15.660,44 franków szwajcarskich (CHF) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 3 lutego 2020 r. do dnia zapłaty z tytułu nieważności umowy kredytu nr (...) zawartej w dniu 3 stycznia 2007 r., ewentualnie o zasądzenie pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 1.866,85 zł oraz 24.656,36 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 3 lutego 2020 r. do dnia zapłaty z tytułu zwrotu nienależnego świadczenia spełnionego w wykonaniu umowy kredytu nr (...), zawartej w dniu 3 stycznia 2007 r. Powodowie wnieśli również o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (pozew k. 5 – 18).

Uzasadniając żądania pozwu, powodowie powołali się na swój status jako konsumentów i wskazali, że umowa kredytu indeksowanego do waluty CHF nr (...) zawierała niedozwolone postanowienia umowne dotyczące mechanizmu indeksacji kredytu oraz opłaty manipulacyjnej w związku z ubezpieczeniem niskiego wkładu, rażąco naruszając ich interesy jako konsumentów i godząc w równowagę kontraktową stron stosunku. Wskazali, że Bank na ich mocy przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości kredytu poprzez wyznaczanie w tabelach

kursowych kursu sprzedaży i kupna franka szwajcarskiego oraz wartości spreadu walutowego, przez co w sposób dowolny kształtował wysokość ich zobowiązania. Jednocześnie nie została im przekazana pełna informacja dotycząca oferowanego kredytu oraz ryzyka kursowego. Jak podnieśli, usunięcie z umowy abuzywnych klauzul indeksacyjnych prowadziło do jej niewykonalności i uzasadniało stwierdzenie jej nieważności. Ponadto powodowie zarzucili umowie sprzeczność z bezwzględnie obowiązującą regulacją art. 69 Prawa Bankowego, nieważność umowy miała wynikać również z faktu przyznania pozwanemu prawa do jednostronnego i arbitralnego określenia zobowiązania powodów względem pozwanego w związku z klauzulami indeksacyjnymi, co stanowiło naruszenie art. 353¹ k.c. Co do wysokości dochodzonego roszczenia, strona powodowa wskazała, że stanowi ono sumę wszystkich wpłat dokonanych tytułem rat i odsetek od kredytu przez powodów na rzecz pozwanego w okresie od dnia 1 stycznia 2010 r. do dnia 31 października 2019 r., to jest 46.477,27 zł oraz w okresie od dnia 31 stycznia 2012 r. do dnia 28 maja 2014 r., to jest 15.660,44 CHF, które to kwoty w razie stwierdzenia nieważności umowy stanowią nienależne świadczenie w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. Odnośnie roszczenia ewentualnego, dochodząco nim zapłaty na wypadek uznania umowy kredytu nr (...) za ważną po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych. Dochodzona kwota stanowiła kwotę nadpłaconych przez powodów rat w walucie polskiej za okres od dnia 1 stycznia 2010 r. do dnia 31 października 2019 r. oraz kwotę nadpłat w CHF za okres od 31 stycznia 2012 r. do 31 października 2019 r., stanowiącą różnicę pomiędzy sumą kosztów, jakie powodowie ponieśli tytułem spłat rat umowy wyliczonych w oparciu o klauzule abuzywne, a sumą kosztów, jakie byłyby należne pozwanemu w sytuacji pominięcia niedozwolonych klauzul i uznania, że powodowie winni byli zwracać kredyt w miesięcznych ratach określonych w złotych polskich z oprocentowaniem i marżą określoną w umowie.

W odpowiedzi na pozew pozwany Bank (...) SA z siedzibą w G. wniósł o oddalenie powództwa w całości, jak również zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (odpowiedź na pozew k. 78-115).

Pozwany zakwestionował powództwo tak co do zasady, jak i co do wysokości. W jego opinii umowa kredytu nr (...) nie zawierała postanowień niedozwolonych, a roszczenie strony powodowej o zwrot nienależnego świadczenia nie zasługiwało na uwzględnienie. Jak podniósł pozwany, powodowie byli odpowiednio poinformowani o ryzyku związanym z kredytem indeksowanym do CHF. Nawet w wypadku uznania klauzul indeksacyjnych za abuzywne – w jego ocenie, umowa podlegała dalszemu wykonywaniu jako umowa kredytu indeksowanego przeliczanego według kursu średniego NBP, jak to ustalono w § 17 tejże umowy, bowiem w jego ustępie 4 wskazano, że do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę (...) Bank SA. Ponadto §§ 2 i 8 umowy szczegółowo określały wysokość oraz sposób ustalania oprocentowania udzielonego powodowi kredytu, przy czym również pozwany w związku z zawartą umową ponosił ryzyko kursowe. Pozwany nadto podniósł, że w przypadku stwierdzenia abuzywności postanowień kredytu w ich miejsce mogła zostać zastosowana regulacja przewidziana w art. 358 § 2 k.c. Jednocześnie kwestionował dopuszczalność – po wyeliminowaniu postanowień abuzywnych, uznania umowy jako kredytu złotowego oprocentowanego stawką LIBOR 3M (CHF). Na wypadek stwierdzenia nieważności umowy pozwany podniósł, iż nie został on bezpodstawnie wzbogacony, bowiem w jego bilansie majątkowym łączna kwota, o która uszczuplił swój majątek dokonując wypłaty kredytu jest wyższa od kwoty uzyskanej z majątku kredytobiorcy. Strona pozwana podniosła też zarzut przedawnienia, wskazując, że umowa kredytu została zawarta na ponad 10 lat przed wniesieniem pozwu, wobec czego wszelkie roszczenia strony powodowej wynikające z umowy przedawniły się przed złożeniem pozwu, ponadto z ostrożności procesowej pozwany zarzucił, że bezsprzecznie za przedawnione należy uznać wszelkie roszczenia o zwrot rat oraz opłaty manipulacyjnej uiszczone przez powodów przed 31 stycznia 2010 r.

Na dalszym etapie postępowania strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska (stanowisko stron z rozprawy k. 345, 347).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 3 stycznia 2007 roku powodowie D. R. i A. R. (nosząca wówczas nazwisko Ś.) oraz poprzednik prawny pozwanego (...) Bank S.A. w G. zawarli umowę kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nr (...) (dalej zwana też umową). Zawarcie umowy nastąpiło na wniosek kredytobiorców. Kredyt został udzielony w kwocie 355.556 zł i

był indeksowany kursem CHF. W dniu wypłaty saldo kredytu było wyrażane w walucie, do której był indeksowany kredyt według kursu kupna waluty indeksacji, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank, opisanej szczegółowo w § 17 umowy. Saldo walutowe przeliczane było dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany był kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA, opisanej szczegółowo w § 17 umowy (§ 1 ust. 1 umowy).

Na ostatecznie udostępnioną kredytobiorcom przez bank kwotę 345.000 zł składała się kwota 325.000,01 zł przeznaczona na pokrycie części kosztów zakupu nieruchomości mieszkalnej w W. przy ul (...) oraz 19.999,99 zł na refinansowanie zadatku. Pozostała część kredytu była przeznaczona na koszty ubezpieczenia od ryzyka utraty pracy, koszty z tytułu opłaty sądowej należnej za wpis hipoteki, koszty z tytułu ubezpieczenia na życie i ubezpieczenia na wypadek całkowitej niezdolności do pracy spowodowanej nieszczęśliwym wypadkiem. Spłata kredytu wraz z odsetkami miała nastąpić w 360 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych na zasadach określonych w § 10 umowy (§ 1 ust. 1, 2, 5). Szczegółowy sposób zmiennego oprocentowania umowy kredytu określały § 2 oraz § 8 umowy, poprzez odwołanie się do stopy referencyjnej LIBOR 3M oraz stałej marży banku, niezmiennej w okresie trwania umowy w wysokości 1,440%.

W myśl § 10 ust. 2 i 3 umowy raty kredytu były płatne przez kredytobiorcę miesięcznie w złotych polskich na wskazany rachunek bankowy, zgodnie ze stanowiącym integralną część umowy harmonogramem. Stosownie do § 10 ust. 8 umowy rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę następowało z datą wpływu środków do banku, według kursu sprzedaży waluty do której był indeksowany kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA, obowiązującego w dniu wpływu środków do Banku. Stosownie do treści § 17 ust. 1 umowy, do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytów stosowane były odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA walut zawartych w ofercie banku obowiązujących w dniu dokonania transakcji. Kursy kupna określano jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna (§ 17 ust. 2). Kurs sprzedaży określono jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży (§ 17 ust. 3). Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA zastosowanie miały kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę (...) Banku SA walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym (§ 17 ust. 4). W myśl § 17 ust. 5 umowy obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA walut zawartych w ofercie banku określone były przez bank po godz. 15:00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane były w siedzibie banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Banku SA. W § 6 ust. 3 umowy wskazano, że w przypadku, gdy kredyt jest indeksowany kursem waluty obcej, zmiana tego kursu miała wpływ na wysokość raty oraz saldo zadłużenia z tytułu kredytu, przy czym wskazano, że saldo zadłużenia może przekroczyć wartość nieruchomości a ryzyko z tego tytułu ponosił kredytobiorca. W § 17 ust. 5 umowy wskazano, iż obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank SA walut zawartych w ofercie banku określanych przez Bank po godz. 15:00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Banku SA. § 13 umowy dotyczył objęcia kredytobiorcy D. R. ochroną ubezpieczeniową w ramach Ubezpieczenia na Życie Kredytobiorcy, Ubezpieczenia na Wypadek Całkowitej Niezdolności do Pracy Spowodowanej Nieszczęśliwym Wypadkiem. Stosownie do treści § 11 ust. 3 umowy kredytobiorcy oświadczyli, że postanowienia umowy były z nimi indywidualnie uzgodnione. Każda strona umowy była parafowana zarówno przez powodów, jak i osoby występujące w imieniu banku, pod umową widnieją podpisy powodów oraz upoważnionych osób występujących w imieniu banku wraz z pieczętkami firmowymi i pieczęcią oddziału banku.

(dowody: umowa nr (...) k. 22-28, KRS k. 120-171, wnioski k. 173-174)

Praktyka zawierania umów o kredyt hipoteczny przez pozwanego była taka, że klientowi przedstawiano warunki umowy, a jeżeli klient decydował się na nie, składał wniosek kredytowy i czekał na decyzję banku. Przed zawarciem umowy przedstawiciel pozwanego przedstawiał klientowi kalkulacje sporządzone na jednej kartce, z podaną

wysokością raty w złotym polskim i w przeliczeniu na dolary, euro i franki szwajcarskie, przy kursach aktualnych na dzień, kiedy była przedstawiana oferta, kalkulator nie miał wyliczeń wysokości rat w przedziale kilkuletnim. Klient był informowany, że kredyt jest udzielany po kursie kupna, a spłata następuje po kursie sprzedaży, udostępnianym na stronie internetowej i na tablicy ogłoszeń, jak również, że może wystąpić zwyczajka wartości kredytu. Wniosek kredytowy często był wypełniany przez pracownika banku w obecności klienta. Po uruchomieniu kredytu, do klientów był przesyłany harmonogram spłaty rat.

(dowody: Procedura regulującej zasady informowania klientów k. 197-201, zeznania świadka A. O. k. 308-309)

Przed podpisaniem umowy powodowie rozmawiali trzy lub cztery razy z pracownikiem banku, otrzymując najpierw warunki banku, a następnie odbywając spotkanie w celu finalizacji umowy. Treść umowy nie była indywidualnie negocjowana przez bank z powodami, została sporządzona na wzorcu umownym pozwanego. Podczas spotkań z pracownikiem banku powodowie zostali poinformowani o historycznym kursie franka, powodów zapewniono, że CHF jest walutą stabilną. Powodom nie wytłumaczono na czym dokładnie polega mechanizm indeksacji, ani w jaki sposób tworzone są tabele kursowe. Nie udzielono powodom informacji, jaka będzie kwota ich zobowiązania z tytułu umowy kredytu we franku szwajcarskim w chwili zawierania umowy, nie przedstawiono im również żadnych symulacji dotyczących wysokości ich zobowiązania względem banku przy zmianach kursowych. Powodowie podpisując umowę nie rozumieli na czym polegał mechanizm indeksacji, jak był ustalany kurs franka szwajcarskiego i jak była ustalana marża banku. Jakkolwiek powodowie wiedzieli, iż w wyniku indeksacji może następować różnica w wysokości raty, to nie mieli świadomości, że ma to wpływ na wysokość salda ich zobowiązania.

Powodowie w chwili zawierania umowy kredytu nie prowadzili działalności gospodarczej. Zdecydowali się na kredyt indeksowany do waluty obcej udzielany przez pozwanego po porównaniu ofert różnych banków, uznając iż to była dla nich najkorzystniejsza oferta, bowiem nie mieli wkładu własnego, a wysokość raty była w takiej wysokości, że byli w stanie ją spłacać, ponadto nie wszystkie banki wskazywały, ażeby posiadali odpowiednią zdolność kredytową.

(dowody: zeznania powódki k. 347-350, zeznania powoda k. 350)

Podpisanie umowy poprzedziło złożenie przez powodów w dniu 21 grudnia 2006 r. oświadczeń, że przedstawiono im ofertę kredytu hipotecznego (...) Banku w złotych polskich, oraz że wybrali kredyt w walucie obcej, będąc uprzednio poinformowanym o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej, ponadto złożyli opatrzone własnoręcznymi podpisami oświadczenia, że zostali poinformowani przez (...) Bank o ryzyku stopy procentowej w przypadku kredytów o zmiennej stopie procentowej.

(dowód: oświadczenia k. 176)

Kredyt został uruchomiony w dniu 31 stycznia 2007 r. Po tym fakcie do dnia 31 grudnia 2011 r. kredyt był spłacany przez powodów w polskich złotych, a następnie już w walucie obcej, tj. we franku szwajcarskim. W okresie od dnia 1 stycznia 2010 r. do dnia 31 października 2019 r. powodowie wpłacili na rzecz pozwanego tytułem rat i odsetek od kredytu kwotę 46.477,27 zł oraz 15.660,44 CHF. Przy czym w walucie w okresie od dnia 31 stycznia 2012 r. do 28 maja 2014 r. Powodowie dokonali łącznych wpłat na rzecz pozwanego tytułem należności wynikających z umowy w kwocie 114.395,64 zł.

(dowody: zaświadczenie k. 32-36v, rozliczenie umowy k. 186-193)

Powodowie nie spłacili całości kredytu, zamienili mieszkanie sfinansowane kredytem na drugie mieszkanie sfinansowane kredytem złotówkowym.

(dowód: zeznania powódki k. 349)

Powodowie wystosowali względem pozwanego przedsądowe wezwanie do zapłaty kwot 126.955,24 zł tytułem zwrotu pobranych przez pozwanego rat kapitałowo-odsetkowych, składek ubezpieczeniowych i opłat uiszczonych na poczet umowy oraz kwoty 49.275,81 CHF tytułem zwrotu pobranych rat kapitałowo-odsetkowych z tytułu umowy, wskazując

iż stanowią one nienależne świadczenie w rozumieniu art. 410 § 2 k.c., wyznaczając pozwanemu termin na spełnienie świadczenia do dnia 31 stycznia 2020 r. Strona pozwana podjęła wezwanie w dniu 10 stycznia 2020 r.

(dowody: przedsądowe wezwanie do zapłaty k. 40, potwierdzenie nadania k. 42, wydruk śledzenia przesyłek k. 43)

Ustalenia faktyczne w sprawie poczyniono na podstawie wskazanych wyżej dokumentów, których wiarygodność nie była przez strony kwestionowana, a które były niezbędne dla zrekonstruowania stanu faktycznego sprawy.

Zeznania świadka A. O., pracownika poprzednika prawnego pozwanego, który w imieniu banku zawierał umowę z powodami, pozwoliły na ustalenie, że treść umowy nie była bezpośrednio negocjowana z powodami, była ona zawarta na wzorcu umownym pozwanego, bowiem osoba ta podpisywała z powodami umowę kredytu, weryfikując przy tym autentyczność ich podpisów, równocześnie w swoich zeznaniach zaznaczając, że nie negocjowała nigdy z klientami poszczególnych postanowień umowy.

Przydatne nie okazały się być zeznania świadka T. L., pracownika poprzednika prawnego pozwanego, który co prawda reprezentował bank przy zawieraniu umowy, ale nie brał udziału we wcześniejszych etapach kontaktów powodów z pozwanym bankiem, nie przekazał wartościowych informacji odnośnie praktyki zawierania umów przez pozwanego.

Zeznania powodów należało uznać za wiarygodne. Jakkolwiek z racji upływu czasu powodowie nie byli w stanie zrekonstruować z wszystkimi szczegółami przebiegu zawierania umowy oraz zakresu otrzymanych od pozwanego informacji, to mając również na uwadze niesprzeczne zeznania świadka A. O., możliwym było ustalenie, iż umowa była zawierana na wzorcu banku, a zakres udzielanych przez bank powodom informacji nie obejmował szczegółowego wytłumaczenia mechanizmu indeksacji kredytu do CHF i jego możliwego wpływu na raty oraz saldo kredytu. Podkreślić przy tym należy, iż jakkolwiek w § 11 ust. 3 umowy znajdowało się sformułowanie, o tym, że postanowienia umowy były indywidualnie uzgodnione z kredytobiorcami, to przeprowadzone postępowanie dowodowe w postaci zeznań zarówno powodów, jak i świadka M. – O. wykazało, że w istocie tak nie było.

Pozostałe złożone w sprawie do akt dokumenty nie były przydatne dla rozstrzygnięcia sprawy. Zdaniem Sądu większej wartości dowodowej nie miał dokument w postaci Procedury regulującej zasady informowania Klientów (...) Banku związanych z zaciąganiem kredytów hipotecznych w walutach obcych lub indeksowanych do waluty obcej (k. 197-201), bowiem określenie jakiego rodzaju informacje zostały faktycznie przekazane powodom przy zawieraniu umowy należało ustalić w oparciu o zeznania świadków i samych powodów.

Pominięciu przy tym podlegały wnioski dowodowe stron szczegółowo wyszczególnione w postanowieniu wydanym na rozprawie w dniu 13 stycznia 2022 r. (k. 347), bowiem w ocenie Sądu rozstrzygnięcie niniejszej sprawy nie wymagało zasięgnięcia wiadomości specjalnych, a przede wszystkim rozważenia kwestii prawnych, prowadzących do stwierdzenia nieważności umowy, przy czym wysokość kwoty świadczeń pieniężnych uiszczonych przez powodów na rzecz pozwanego wynikała z przedstawionego przez pozwanego jej rozliczenia. Niecelowym też było słuchanie zgłoszonego przez pozwanego świadka M. C. na okoliczności wskazane na k. 79, bowiem przyczyny dla których bank oferował produkty kredytowe indeksowane do waluty obcej w określonym kształcie, nie mają wpływu na samą ocenę poszczególnych zastosowanych w umowie rozwiązań z perspektywy ich abuzywności.

Sąd zważył co następuje.

Powództwo główne zasadniczo zasługiwało na uwzględnienie, z racji nieważności umowy kredytu nr (...).

Stosownie do treści art. 69 ust. 1 ustawy z dnia Prawo bankowe (Dz.U.2021.2439 t.j.) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Stosownie do treści ust. 2 tego przepisu w brzmieniu z chwili zawarcia przez strony umowy nr (...) umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy; 2) kwotę i

walutę kredytu; 3) cel, na który kredyt został udzielony; 4) zasady i termin spłaty kredytu; 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany; 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu; 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu; 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych; 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje; 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Przepisy art. 385¹ – 385² k.c. zostały wprowadzone do Kodeksu cywilnego przez ustawę z 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271), w celu transpozycji do prawa polskiego postanowień dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: dyrektywa 93/13). Przepisy te stanowią rdzeń systemu ochrony konsumenta przed wykorzystywaniem przez przedsiębiorców silniejszej pozycji kontraktowej, związanej z możliwością jednostronnego kształtowania treści wiążących strony postanowień, w celu zastrzeżenia klauzul niekorzystnych dla konsumenta (klauzul abuzywnych).

W myśl § 1 art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeśli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przy czym nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Trafnie podnosi strona powodowa, że zawarty w umowie nr (...) mechanizm indeksacyjny, szczegółowo regulowany w kolejnych postanowieniach umowy, a mianowicie w § 1 ust. 1 zdanie trzecie, § 7 ust. 2 zdanie trzecie, jak również § 17 ust. 1 – 5 w połączeniu z § 10 ust. 8 umowy, miał charakter abuzywny, bowiem przepisy te stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. Zgodnie z nim, suma kredytu była wyrażana w walucie polskiej, aby następnie zostać przeliczoną na walutę CHF, przy czym w przypadku określenia wysokości rat kredytu każdą ratę przeliczano z waluty CHF na kwotę wyrażoną w polskim złotym.

Na wstępie należy stwierdzić, że zawarta w umowie kredytu klauzula indeksacyjna powinna być uznana za określającą główne świadczenie stron, to jest obowiązek zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Mechanizm indeksacyjny kształtuje więc elementy przedmiotowo istotne umowy, dotyczące ustalenia wysokości zobowiązania kredytobiorców we frankach szwajcarskich i zwrotu sumy kredytowej w walucie polskiej. Bezpośrednio tę sumę kształtuje, poprzez ustalenie kursu wymiany CHF i tzw. spreadu walutowego.

Równocześnie należy stwierdzić, że przedmiotowe postanowienia składające się na mechanizm indeksacji nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny i pozostawiały przedsiębiorcy swobodę, jeżeli chodzi o mechanizm ustalania kursów waluty. Postanowienia jednoznaczne są zrozumiałe nie tylko pod względem gramatycznym – będąc napisanymi prostym i zrozumiałym językiem, ale też ekonomicznym. Takiego charakteru nie posiadały natomiast zakwestionowane normy przedmiotowej umowy, bowiem umowa nie zawierała metody ustalania kursu wymiany waluty CHF, służącego do obliczenia wysokości rat spłaty kredytu i co za tym idzie salda kredyt, zawierając wyłącznie odwołanie do średniego kursu franka szwajcarskiego ogłoszonego w tabeli kursów średnich NBP pomniejszonych o marżę kupna lub powiększonych o marżę sprzedaży. Nie sprecyzowano wysokości tej marży kupna i sprzedaży, ani nawet zasad jej ustalania, co oznaczało że będący konsumentami powodowie nie mieli możliwości ustalenia, jak również zweryfikowania wysokości jej wysokości. Powodowie przez to nie mieli możliwości zweryfikowania wysokości należnych bankowi rat kredytu, a przez to salda ich zobowiązania z tytułu umowy. Sposób ustalania kursów wymiany został określony w sposób niejasny i niepoddający się weryfikacji, stanowiąc faktyczne dodatkowe wynagrodzenie pozwanego, ukryte przed powodami. Powyższy brak jednoznaczności prowadził do wniosku, że postanowienia te dotyczyły głównego świadczenia powodów jako kredytobiorców i mogły zarazem zostać uznane za niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Zarówno z orzecznictwa Sądu Najwyższego (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., sygn. III CSK 159/17), jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wyrok z dnia 20 września 2018 roku w sprawie C 51/17),

wynika, iż aby ocenić, w sytuacji gdy dany warunek dotyczy określenia głównego przedmiotu umowy, czy warunek ten jest wyrażony prostym i zrozumiałym językiem w rozumieniu art. 4 ust. 2 teżdy dyrektywy, należy uwzględnić w szczególności wszystkie warunki umowy, które znajdowały się w niej w chwili jej zawarcia, ponieważ to właśnie w tym momencie konsument podejmuje decyzję, czy zamierza związać się w umowie z przedsiębiorcą poprzez przystąpienie do sporządzonych wcześniej przez niego warunków, przy czym art. 4 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że wymaga on, aby prosty i zrozumiały język warunków umowy podlegał ocenie z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy, a także do wszystkich pozostałych warunków umowy, niezależnie od okoliczności, że niektóre z tych warunków zostały uznane za nieuczciwe lub mogą być nieuczciwe i później z tego względu uznane za nieważne przez ustawodawcę krajowego.

Podkreślenia wymaga, iż to na banku spoczywa ciężar udowodnienia wykonania przedumownego obowiązku informacyjnego, zapewniającego kredytobiorcom informacje wystarczające do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji (patrz wyrok TSUE z dnia 20 września 2017 r., sygn. C-186/16), przy czym przedsiębiorca powinien przedstawić zainteresowanym konsumentom wszelkie istotne informacje pozwalające im ocenić, jakie konsekwencje ekonomiczne ma dla ich zobowiązań finansowych podpisanie umowy kredytu w obcej walucie.

Odnosząc powyższe do sprawy trzeba stwierdzić, że powodowie przy zawarciu umowy nie zostali w sposób wystarczająco poinformowani o możliwościach wzrostu i spadku waluty CHF, do której kredyt był indeksowany. Pracownik pozwanego banku przekazał powodom, iż waluta CHF jest stabilna, nie przedstawiając szczegółowej i rozłożonej w czasie symulacji dotyczącej wysokości ich przyszłego zobowiązania w perspektywie długoterminowej. Jakkolwiek powodowie wiedzieli, iż w wyniku indeksacji może następować różnica w wysokości raty, to nie mieli już świadomości, że ma to wpływ na wysokość salda. Powodowie nie byli w stanie ocenić konsekwencji ekonomicznych zastosowanego mechanizmu indeksacji, który stanowił element znacznie zwiększający ryzyko podwyższenia raty oraz salda zadłużenia. Pozwany nie przedstawił odpowiednich dowodów, aby informacje odnośnie tych konsekwencji zostały powodom przekazane, a zgodnie z utrwalonym orzecznictwem nie stanowił zadośćuczynienia temu obowiązkowi informacyjnemu fakt odebrania oświadczeń powodów, jak też zawarcie w treści umowy w § 6 ust. 3 krótkiego zastrzeżenia, że gdy kredyt jest indeksowany kursem waluty obcej, zmiana tego kursu będzie miała wpływ na wysokość raty oraz saldo zadłużenia z tytułu kredytu. Bank nie wykonał więc ciężącego na nim obowiązku informacyjnego.

Powyższe prowadzi do wniosku, że § 17 ust. 1 - 5 umowy traktowany łącznie z §1 ust.1 zdanie trzecie, § 7 ust. 2 zdanie trzecie i §10 ust. 8 umowy kredytu nr (...) miały charakter postanowień abuzywnych, pozostawiając sposób waloryzacji świadczenia powodów na rzecz banku wyłącznie decyzji tego banku, co następowało poprzez arbitralną możliwość ustalenia wysokości marży kupna i marży sprzedaży w „Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A.” Zdaniem Sądu, postanowienia te kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interesy powodów, bowiem przyznawały bankowi uprawnienie poprzez kształtowanie marży kupna i marży sprzedaży, przez co bank samodzielnie kształtował kursy waluty CHF stosowane przy określeniu wysokości poszczególnych rat kredytu, a co za tym idzie również określenia wysokości salda zadłużenia powodów. Bez znaczenia jest przy tym to, iż postanowienia te w części odwołują się do kursu średniego NBP, bowiem odpowiednio pomniejszanie kursu średniego NBP o ustaloną przez bank marżę kupna, jak też powiększanie tego kursu o ustaloną przez bank marżę sprzedaży w dalszym ciągu ostatecznie czyni sposób ustalania kursów przez bank dowolnym, przy braku obiektywnych, konkretnych i sprawdzalnych kryteriów, co w sposób rażący narusza równowagę stron umowy kredytu, narażając powodów na niebezpieczeństwo dowolnego, korzystnego jedynie dla pozwanego ustalania kursów CHF.

Podkreślenia również wymaga, że w myśl art. 385² kc oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, wobec czego pozwany bank nie może powoływać się na okoliczność jakoby przy wykonywaniu umowy kursy te były faktycznie ustalone w sposób rynkowy, praktyka pozwanego w tym zakresie była bez wpływu dla rozstrzygnięcia.

Zaznaczyć też trzeba, iż również § 6 ust. 3 umowy, wskazujący, że tylko powodowie ponoszą ryzyko z tytułu zmian kursowych i związanej z tym zmiany salda zadłużenia, musi być oceniony za wprowadzający w błąd kredytobiorcę i nieuczciwy.

Wskazać należy, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 308/18 stwierdził, że w razie sporu o ważność umowy kredytu bankowego denominowanego (indeksowanego) do obcej waluty, w której treści znajduje się niedozwolona klauzula dotycząca sposobu tej indeksacji, rozpatrzyć należy kilka możliwości rozstrzygnięcia. Pierwsza, to stwierdzenie nieważności umowy, która bez klauzuli niedozwolonej nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym, zwłaszcza ze względu na brak (odpadnięcie) któregoś z koniecznych składników (*essentialia negotii*) umowy nazwanej kredytu bankowego. Druga to przyjęcie, że umowa jest ważna, ale w miejsce bezskutecznych postanowień waloryzacyjnych nie wchodzi żadne dodatkowe postanowienia. Trzecia, to przyjęcie, że umowa jest ważna i jej uzupełnienie przez sąd przez wprowadzenie w miejsce niedozwolonych klauzul innego mechanizmu waloryzacji.

Nie budziło wątpliwości Sądu, że na gruncie uregulowań prawa krajowego i wspólnotowego nie ma możliwości, aby w sytuacji uznania pewnych postanowień umownych za niedozwolone na ich miejsce mogły wejść inne regulacje prawne. W szczególności taki wniosek można wyprowadzić z porównania art. 385¹ § 2 k.c. i 58 k.c. Ten drugi przewiduje wprost możliwość zastąpienia nieważnych postanowień innymi unormowaniami, analogicznej regulacji brak w przepisach art. 385¹ k.c.

Zakaz zastępowania niedozwolonych postanowień innymi regulacjami prawa krajowego podkreślany jest w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości, na gruncie art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG. Przepis ten, bowiem stanowi, że nieuczciwe warunki nie wiążą konsumenta. Regulacja ta miała doprowadzić do zapewnienia właściwej równowagi pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem w ramach łączących te podmioty stosunków prawnych. Sądy krajowe mają obowiązek wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie wywierał on obligatoryjnych skutków wobec konsumenta, przy czym nie są one uprawnione do zmiany jego treści. Umowa, po stwierdzeniu bezskuteczności danego postanowienia, powinna w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany, innej niż wynikająca z uchylecia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego (por. np. orzeczenie z 14 czerwca 2012 r., C 618/10). Wynikało stąd zatem, iż sądy krajowe nie mogą ingerować w treść umowy, zamieniając jedno postanowienie innymi - tak aby nie były już one nieuczciwe.

Uznanie powołanych klauzul za abuzywne (stosownie do art. 385¹ § 1 k.c.), powodowało, że były one bezskuteczne wobec pozwanych, nie wiążąc ich. Skutek ten następował od chwili zawarcia umowy. Brak jednocześnie było podstaw do przyjęcia, że w miejsce niedozwolonych klauzul weszły inne postanowienia, czy regulacje ustawowe.

Wskazać też należy na stanowisko przedstawione w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r. C-19/20, gdzie Trybunał stwierdził, iż art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 powinien być rozumiany w taki sposób, że dopuszczalne jest by sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy odstraszający cel dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru, natomiast nie jest dopuszczalnym by sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty. Zdaniem Sądu, nie jest możliwym utrzymanie w mocy przedmiotowej umowy kredytu po eliminacji jedynie przedmiotowych postanowień umownych w części, w zakresie dotyczących marży kupna i marży sprzedaży banku, z pozostawieniem jedynie odwołania do średniego kursu złotego do franka szwajcarskiego ogłaszanego w tabelach kursów średnich NBP. W ocenie Sądu pozostawienie przedmiotowej umowy w tak okrojonym kształcie byłoby sprzeczne z istotą i naturą stosunku zobowiązaniowego, który strony chciały wykreować, a tym samym stanowiłoby naruszenie statuującego zasadę swobody umów art. 353¹ k.c. Nie było intencją stron zawarcie umowy w takim kształcie, bowiem wprowadzenie do postanowień umowy marży kupna i marży sprzedaży banku konstituowało tzw. spread walutowy,

stanowiący element wynagrodzenia pozwanego banku, czyli przedmiotowo istotny element umowy. Intencją stron było zawarcie umowy kredytu indeksowanego, a przy braku spreadu walutowego brak było racjonalnego uzasadnienia dla zastosowania w umowie przy określaniu wysokości oprocentowania stopy LIBOR.

Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał, że umowa po wyeliminowaniu przedmiotowych postanowień umownych nie mogła się ostać, wskutek nieustalenia w niej essentialia negotii w postaci głównego świadczenia powodów, to jest wynagrodzenia na rzecz banku, jak też ostatecznie braku możliwości ustalenia salda zobowiązania powodów względem pozwanego. Jako że Sąd uznał, iż eliminacji podlega całość wyżej wymienionych klauzul umownych, w efekcie na podstawie umowy nie sposób było w sposób obiektywny ustalić wysokości kwoty zobowiązania powodów w walucie CHF, jak też jednoznacznych zasad ustalania kryteriów spłaty kredytu. Umowa taka była niezgodna z prawem, a także z naturą stosunku zobowiązaniowego, co uniemożliwiało wykonanie zobowiązania.

W konsekwencji, stwierdzenie abuzywnego charakteru postanowień określających główny przedmiot umowy skutkowało nieważnością całej umowy kredytu, wobec wyeliminowania jej elementów przedmiotowo istotnych. Nie było więc potrzeby dalszego badania zasadności innych podnoszonych względem umowy zarzutów. Nieważność ta z kolei prowadziła do rozliczeń stron, w oparciu o przepisy dotyczące świadczenia nienależnego (art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c.), przy uwzględnieniu, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (teoria dwóch kondykcji), a niedozwolone postanowienia umowne są dotknięte bezskutecznością zawieszoną na korzyść konsumenta (patrz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 roku, sygn. III CZP 11/20, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 roku, sygn. III CZP 6/21).

Skutkiem uznania czynności prawnej za nieważną było, że wszystko co na podstawie tej umowy przez powodów zostało świadczone, ostatecznie jest świadczeniem nienależnym, natomiast przyjęcie teorii dwóch kondykcji sprzeciwia się zbilansowaniu tych świadczeń z kwotą udostępnionego przez pozwanego kredytu. Określając kwotę nienależnych świadczeń, której zwrotu powodowie mogą się domagać od pozwanego, mieć należy na uwadze, że w okresie od dnia 1 stycznia 2010 r. do dnia 31 października 2019 r. powodowie wpłacili na rzecz pozwanego tytułem rat i odsetek od kredytu kwotę 46.477,27 zł oraz w okresie od dnia 31 stycznia 2012 r. do 28 maja 2014 r. kwotę 15.660,44 CHF.

Strona pozwana podniosła przy tym zarzut przedawnienia co najmniej co do roszczeń o zwrot rat oraz opłaty manipulacyjnej uiszczonych przez powodów przed dniem 31 stycznia 2010 r., wskazując, że pozew został opatrzony datą 31 stycznia 2020 r., czyli został wniesiony po upływie 10-letniego terminu przedawnienia.

W ocenie Sądu, podniesiony zarzut przedawnienia był zasadny jedynie w części, a mianowicie odnośnie roszczeń o zwrot nienależnych świadczeń poczynionych przez powodów na rzecz pozwanego przed dniem 31 stycznia 2010 r.

Mieć należało tu na uwadze, że stosownie do ogólnej zasady wynikającej z aktualnego brzmienia art. 118 k.c., jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata; przy czym koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata. Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne, a stosownie do treści art. 120 § 1 k.c., jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Mieć należy też na względzie, że stosownie do treści art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 1104), nowelizującej regulację przedawnienia, jeżeli roszczenia przysługujące konsumentom powstały przed datą wejścia w życie nowelizacji (czyli przed dniem 9 lipca 2018 r.), a w dacie tej nie były już przedawnione, zastosowanie znajdują wcześniejsze reguły przedawnienia roszczeń.

W stosunku więc do roszczeń powodów termin przedawnienia wciąż wynosił 10 lat. Jako że termin przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia biegnie od chwili spełnienia nienależnego świadczenia, jako przedawnione należało uznać roszczenie powodów o świadczenia spełnione przed dniem 31 stycznia 2010 r., bowiem

przy uwzględnieniu 10-letniego terminu przedawnienia, powodowie mogli dochodzić zwrotu jedynie świadczeń spełnionych w okresie 10 lat przed dniem wniesienia pozwu.

Sąd przy tym zaznacza, że z orzecznictwa TSUE wynika, iż artykuły 6 ust. 1 i 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 nie stoją one na przeszkodzie temu, aby wystąpienie z powództwem o uznanie skutków restytucyjnych stwierdzenia nieważności nieuczciwego warunku umownego było obwarowane terminem przedawnienia, o ile moment rozpoczęcia biegu tego terminu i jego długość nie czynią praktycznie niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym korzystania przez konsumenta z prawa do żądania stosownych zwrotów opłat (patrz wyroki TSUE z dnia 9 lipca 2020 r., C-698/18 i C-699/18, z dnia 16 lipca 2020 r., C-224/19 i C-259/19, z dnia 22 kwietnia 2021 r., C-485/19). Dziesięcioletni termin przedawnienia roszczenia o zwrot świadczenia nienależnego nie stanowi nadmiernego utrudnienia korzystania przez konsumenta z prawa do żądania zwrotu świadczenia nienależnego, jest terminem wystarczająco długim.

Mając na uwadze powyższe, Sąd zasądził na rzecz powodów łącznie kwotę 40.325,66 zł 15.660,44 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 3 lutego 2020 r. do dnia zapłaty, bowiem roszczenie w zakresie kwoty 6.218,61 zł należało uznać za przedawnione, przy czym przedawniona kwota wynikała z analizy znajdującego się w aktach zestawienia wpłat na poczet umowy (k. 33 – 36).

Co do daty należnych odsetek ustawowych za opóźnienie, należy mieć na uwadze fakt wystosowania przez powodów względem pozwanego przedsądowego wezwania do zapłaty z wyznaczonym terminem na spełnienie świadczenia do dnia 31 stycznia 2020 r. Jako że pozwany temu żądaniu w wyznaczonym terminie nie zadośćuczynił, należy uznać że we wskazanej w petitum pozwu dacie 3 lutego 2020 r. strona pozwana już pozostawała w zwłoce ze spełnieniem świadczenia, bowiem roszczenie staje się wymagalne bezzwłocznie po wezwaniu wzbogaconego do wydania korzyści. Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w punktach I i II wyroku

W punkcie III wyroku Sąd obciążył pozwanego w całości kosztami postępowania na zasadzie art. 100 k.p.c., bowiem strona powodowa ostatecznie co do dochodzonego roszczenia uległa jedynie w niewielkim stopniu, a mianowicie około 5%.

Na zasądzoną na rzecz powodów łącznie kwotę 6.434 zł składa się opłata od pozwu w kwocie 1.000 zł, wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika powodów – radcy prawnego, w kwocie 5.400 zł (§ 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych), oraz koszt opłat skarbowych od pełnomocnictwa w kwocie 34 zł.

SSO Eliza Nowicka-Skowrońska

ZARZĄDZENIE

(...)

SSO Eliza Nowicka-Skowrońska